

קובץ

# הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפ"ש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות



עקב

גליון מה (תנר)

כ"ף מנחם-אב

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד תינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת תשמח, תהא-שנת חירות משיח - שנת הקהל

שמונים ושש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה. יום ועש"ק פ' עקב, כב מנ"א שנת תשמח-הקהל.

## ת ו כ ן ה ע נ ל נ י ם

### שיחות

ה. הנהגה של בעלי מוסר לרשום בפינקס פעולות טובות.....  
ו. גאולה בלי עבודת זמה"ג.....

### לקוטי שיחות

ח. הערה בליקוט דואתחנן.....  
ט. הערה בליקוט דקרח.....  
י. הערה בליקוט דחגה"ס.....  
יא. הערה בלקו"ש חלק כ' שיחה לחנוכה.....

### אגרות קודש

חי. הסיפור עם ר' אהרן בעליניצער (גליון).....

### חסידות

כ. במאמר באתי לגני תשל"ג.....  
כא. בענין הגהות הצ"צ למאמרי כ"ק אדמו"ר הזקן.....  
כב. הערות בלקו"ו פרשת ואתחנן.....  
כג. הערות בלקו"ת פרשת דברים (גליון).....  
כד. בהערות לרשימת מאמרי אדמו"ר הרני"צ במאמרי תרפ"ח.....  
כה. הערה בסה"מ תר"ל.....

### רמב"ם

כז. ענינים ברמב"ם שעדיין לא נמצא להם מקור.....

# פשוטו של מקרא

בפירש"י על הפסוק:

- לא.....ט, כא
- לב.....ט, כג
- לב.....לא, טז
- לג.....לא, יז
- לג.....לא, כא

מס' הטלפון של משרדנו במשך תקופת הקיץ  
467-2851

ש ל ח ו ת

א. בהמשך לשלחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בש"ק העברה (הערה 120) ע"ד ההנהגה של בעלי מוסר לרשום בפניקס פעולות טובות שעשה כו' והתועלת בזה כו' - כדאי להעתיק שלחת אדמו"ר מהוריל"ץ ליל שמח"ת תש"ד, וזלה"ק:

"לולי דמסתפינא וואלט איך געזאגט, אז יעדערער זאל האבן א בילכעלע אויף צו פארשרייבען פאר זיך אלע טאג די ענינים וואס ער האט אויפגעטאן אויף הרבצת תורה ברבים".

כן להעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א כ"א חשוון שנת תש"ג (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א אגרת לב) באריכות ע"ד כתיבת ד' פעולות לחודש, וז"ל:

במענה על מכתבו,

א. מה שמזכירים בכל חדש את חברי "מחנה ישראל" ע"ד התחייבותם בעשית ד' פעולות הוא מפני שגדול ענין הזירוז. ועל ספרי נשא ובמד"ר פ"ד אין מזרזין אלא למזורזין. ובתו"כ ר"פ צו - הובא בפירש"י עה"פ - צו את אהרן, אין צו אלא ל' זירוז, וכהנים זריזים הם (שבת כ, א).

ב. ההערה שענין דהצנע לכת מה יהא עליו - הנה פשיטא שא"צ להודיע ע"ד כל הפעולות וד' פעולות מספיק - וגם זה נודע אך ורק להנהלת "מחנה ישראל" - ובטח הנשאר נעלם מרובה על הגילוי, כי ד' פעולות במשך חודש ימים הוא דבר מועט ביותר - ורק מפני שרצו לקבוע תרומת חבר שיהא לכל נפש, הסתפקו בד' פעולות, -

וקרוב לודאי, אשר אלו שאין אצלם כ"א ד' פעולות במשך חודש שלם, הרי לולי ההזכרה וההודעה להנהלה, גם זה לא היו עושים. אלא שנכנסים בכלל לעולם יעסוק כו' שמתוך כו' (פסחים נ, ב) ובתוד"ה העושה (ברכות יז, א) פל' שהוא ע"י שיכבודוהו - ובהל' ת"ת לאדה"ז ד' ג' פל' במדרי' יותר נמוכות. ועיג"פ סש"ב ספ"ל"ט.

ג. מה שהעיר שזה ממעט בענין דלשמה. - הנה בארבע פעולות במשך חדש אין במה להתפאר,

כשיביא בחשבון המבואר בדא"ח אשר ימים יוצרו ולא אחד בהם, שבכמה ימים, שזמן הוא אבידה שאינה חוזרת, לא המשיך בחי' אחד (עי' לקו"ת ס"פ שלח). בה בשעה אשר הימים נוצרו וניתנו לאדם, בכדי שבכל יום ימלא שליחותו למטה, שיהי' ולו - בוא"ו - אחד בהם כמ"ש בכ"מ ומהם בד"ה טוב לי תורת פיך תשג"ה (וכאן מפרש עפ"י הקרי ובלקו"ת הנ"ל ע"פ הכתיב. ועי' גם בפירש"י שמביא ב' פי'. ועיג"כ סוטה לא, א). ובודאי שמע מה שדבר כ"ק מו"ח אד"ש בסעודת שמע"צ דהאי שתא בענין א איד אין אחד וסיים דער אחד דארף זיך הערען ניט נאר בא זיך נאר פועל'ן אויך אויף אנדערע.

ובפרט כשישים אל לבו, שבכל יום ויום **מרובה** קללתו משל חברו (סוטה מט, א), וא"כ פשיטא שבמדה טובה צ"ל אצלו אדרבה **תוספות** עילוי בכל יום לגבי חברו, שילך מחיל אל חיל בעוה"ז. - וי"ל שזהו שבסוטה מסלים ועלמא אמאי קאי מקיים אקדוש השם ות"ת (עי"ש ברש"י), שהוא מתאים לענין ביהכ"נ ובהמ"ד, שזהו ההליכה דחיל אל חיל (סוף ברכות). אלא דבסוטה קאי בכללות העולם - **עלמא** אמאי קא מקיים - ולכן צ"ל ענין **שכל** ישראל שיזכיר בו קדושא כו' משא"כ בברכות דקאי ביחיד. -

והש"ת יזכנו לימים שלמים שאז יהי' את מספר ימיך אמלא (עי' תו"א ס"פ משפטים) שיל' שזהו כעין ענין תשובה שלמה שעל ידה באה הגאולה שלמה.

הרב חיים גאלדבערג  
- תושב השכונה -

ב. בשיחת ש"פ דברים מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שב"אם הגאולה היתה באה ללא הקדמת העבודה שבזמן הגלות - היתה נותרת נתינת מקום ואפשרות לגלות גם בזמן הגאולה, כי שייך שהחושך ד"לעומת זה" יתגבר עוה"פ ח"ו". ובהערה 20: "ואף שלע"ל ו"את רוח הטומאה **אעביר** מן הארץ" - מ"מ, באם הגאולה היתה שלא ע"י הקדמת העבודה בגלות, היתה הגאולה באופן כזה שהחושך מנגד אלי' ובמילא שייך בה

שינוי (ורק שבפועל לא להי' בה שינוי, מצד זה שבפועל אין מי שינגד, לפי שנתבטל), משא"כ ע"י הקדמת העבודה כו' עי"ש.

ולכאורה יש לקשר זה עם המבואר בלקו"ש חכ"ג בשיחת לחה"ש (ג) ששם מבאר כ"ק אד"ש בענין הרפואות שבזמן הש"ס, שאף שנשתנו הטבעיים כו' מ"מ אי"ז נוגע לענין זה כמו שהוא בתורה, שלכן הציווי היא נצחי, היות והיא חלק מהתורה הנצחית, אלא שהגוף השתנה כו'. [ועי"ש באריכות בבילור נקודה זו. וראה ג"כ הדרן על הש"ס שנה זו בסיומו]. ומביא לזה דוגמא מהמבואר בטהמ"צ להרמב"ם (מ"ע קפ"ז) בהציווי בנוגע לז' אומות "לא תחיל כל נשמה", שאע"פ שאפשר **שבפועל** אין ז' אומות, אעפ"כ הציווי היא נצחי, אלא ש"הדבר שנצטווה עליו כבר נעדר בדור מן הדורות", אבל אי"ז פוגע בנצחיות הציווי.

ולכאורה יש לבאר כאן ג"כ עד"ז. שאע"פ **שבפועל** לא להי' שינוי לפי שאין מנגדים. מ"מ היות ואין העינין מושלל בעצם ורק **שלפועל** "הדבר". נעדר, א"כ הרי **שייך** בזה שינוי. וכמו"כ במצות השמדת ז' אומות: אע"פ שבפועל אינם, מ"מ היות ואין הם מושללים בעצם, ורק שבפועל נעדרו בדור מן הדורות, אבל (כלשון הרמב"ם שם) "נמצאת אפשרות אותו הדבר", לכן הציווי דלא חחיל קיים ונצחי.

ועפ"ז יש להמתיק ג"כ הציווי דלא תחיל, אף כשאינם כו', ע"פ המבואר בהערה זו גופא, שיש **לשולל** את מציאות החושך לגמרי (ע"י העבודה בזמה"ג בבירור החושך). ועד"ז בציווי דלא תחיל, שאע"פ שלכאורה ישנה סברא לומר שאין מקום לציווי זה, דהרי כבר אינם, מ"מ הרי אז היל' לז' אומות, נתינת מקום ואחיזה, עכ"פ בכח, ע"פ תורה, ולכן בא הציווי ע"פ תורה דלא תחיל כל נשמה, שע"ז שהענין כתוב בתורה, הרי הוא שולל מציאותם לגמרי, ועד שמהפכם כו' וע"ד יעקב ועשו האמורים בפרשה. קיצרתי בזה אבל מבואר הוא בכ"מ עד"ז.

הת' מ. ד. הכהן

- תות"ל 770 -

ל ק ו ס י ש י ח ו ת

ג. בלקו"ש פ' ואתחנן ש.ז. בסעי' ד' מבאר דטעם אריכות הרמב"ם בספר היד בעניני התבוננות המביאות לאהבת ה' ויראתו (פרק א-ד בהל' יסודי התורה) אע"פ שהם רק בכדי להגיע על ידם לאהבת ה' והי' יותר שייך לספרי חקירה, הוא כי התבוננות זו היא חלק ממצות אהבת ה' גופא, שתוכנה דהמצוה - ההכרה במי שאמר והי' העולם.

וכפי שמבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ו ע' 119 - "דערפאר ברענגט דער רמב"ם בספרו די כללים גדולים ממעשה רבון העולמים, ווארום בכדי צו קענען מקיים זיין די מצוה פון ידיעת השם - וואס דאס מלינט אז מ'האט א ידיעה (שכלית) אין דעם אופן פון מציאות השם ("שמציאותו הוא יותר . . שלם") - איז מוכרח צו וויסן (עכ"פ) אויך די "כללים גדולים" ע"כ.

והנה בהדרן על הרמב"ם שנא' בש"פ וז"ל. נת' בסעי' ב' הערה 22 שהרמב"ם לא הביא הוכחות "שלוש שם מצוי ראשון כו", ורק מבאר פרטים בידיעת ה' - מוכח קצת שהחיוב (המצוה) דידיעת השם היא רק ידיעת הפרטים, משא"כ ההוכחות ("החקירות והבחינות") ובשולי הגליון מבאר דלדעת האברבנאל שבמצות ידיעת השם נכלל גם ידיעות "החקירות והבחינות" - צריך לומר, שהטעם שהרמב"ם אינו מביא "חקירות ובחינות" בספר הלכות שלו, הוא, לפי שההלכה היא רק שצריך לדעת החקירות והבחינות, אבל החקירות והבחינות עצמם אינם הלכה (משא"כ בנוגע לפרטים - ההלכה היא לא רק שצריך לידע אותם, אלא, גם הפרטים עצמם הם הלכה).

ולכאורה אינו מובן:

נת' לעיל דהטעם מדוע כלל הרמב"ם אריכות בעניני התבוננות שמביאים לאהבת ה', הוא בכדי להדגיש שהתבוננות גופא היא הלכה, שיהי' לנו ידיעה שכלית באופן מציאות הקב"ה כפי שמובא בספרי - אתה מכיר את מי שאמר והי' העולם, אי"כ מאי שנא החקירות והבחינות על מציאות הקב"ה שאינם הלכה? הרי הרמב"ם כתב "יסוד

היסודות ועמוד החכמות **לידע שיש שם מצוי ראשון** וכו' וזה מיוסד על הזהר (ח"ב (רע"מ) כו, א) - פקודא דא קדמאה דכל פקודין . . **למנדע לי' לקב"ה** . . כפי שנת' בלקו"ש פ' יתרו תשמ"ה, והי' צריך להיות שגם החקירות למציאות הקב"ה הם הלכה!?

הרב מיכאל לוזניק  
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -  
מיאמי פלארידא

ד. בלקוטי שיחות קרח ש.ז. ס"ה מדליק כ"ק אדמו"ר שליט"א מלשון רש"י שמשנה מלשון המדרש דבמדרש איתא "יודע אני שיש לאלו חלק **באותה מנחה** שהקריבו כו' ורש"י כתב "יודע אני שיש להם חלק **בתמידת ציבור**" דרש"י לשוטת' במס' סוכה כ"ז ע"ב ד"ה כל האזרח שפחות משו"פ אינו נחשב "שלו", ולכן שינה רש"י לכתוב "תמידת ציבור" היינו של כל השנה דאז מגיע לכ"א "חלק" הווה פרוטה, ומ"מ (היינו אעפ"י שהוא קרבן **ציבור**) שיך לומר שיש לכאו"א חלק מכיון דהמציאות של ציבור נוצרה ע"י נתנת מחצית השקל של כאו"א א"א שתבטל ותעקר לגמרי שיזכות היחיד להקרבן. עכתה"ק.

ותבט עיני ב"נתיבות התורה" (קובץ תורני, ניסן תשכ"ג) בסל' ב' אות יו"ד הקשה ח"א מהא דקידושין דף מ"א ע"ב מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד וכו' שאני התם דאית לי' שותפות בגוייהו (דהא של כל הקהל הוא - רש"י) והלא מינוי ק"פ בעי קנין (כן רצה להוכיח שיטת רש"י בזבחים נ"ו ע"ב ואינו נאכל אלא למנוייו "שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב לפי אכלו תכוסו" ועיין ג"כ בפסקי התוס' קידושין פ"ב אות פ' "זכיא וקנינא בעי בהמנאת פסח ולא סגי בדיבור בעלמא" ועי' בספר אמרי בינה (להגר"מ אויערבאך) דיני פסח סי' ב' שכתב להוכיח דפסח בעי קנין "משלו" מדכתיב משכו וקחו וילפינן בירושלמי קידושין פ"א ה"ד דמשיכה קונה בבהמה דקה וכן הביא ראי' מרש"י קידושין ר"פ האיש מקדש בהא דאיש זוכה וכן ברש"י גיטין כ"ה ע"א דבעי קנין ועייל"ש דכן משמע דכ"ה לכל המנויין ולא רק הבעלים כמוש"כ ב"פנים יפות" עה"ת פ' בא, אך ע"ע בס' זרע אברהם סי' ו' אות ט' ובס' פתח הבית (להגר"א טיקטין) עמ"ס פסחים (צ"א ע"ב) ואכ"מ).

ולדעת רש"י הנ"ל הלא אין שייך קנין בפחות משו"פ וא"כ איך יוצאין כל ישראל בפסח א' הלא לא מטי לכל או"א שו"פ ולא הוי למנוייו? ושם רצה לתרץ דהא דבעינן שגייע לכ"א שו"פ הוא רק היכא דבאים לדון מדין שותפות דאז עדיין אמרינן שיש לכאו"א חלק בה והקנין מתליחס לכל יחיד משא"כ בקרבן ציבור דמתבטל "היחידיות" שבה בזה מהנל אף אי לא מטי לכ"א שו"פ ומביא מס' בירורי המידות על המכילתא פ' בא שכתב דאם כל ישראל יוצאין בפסח א' אז הוי קרבן ציבור וא"כ א"ש.

ולכאורה תי' זה הוא אף לפי המבואר בלקו"ש הנ"ל דהתם בתמיד ציבור דא"א שתבטל שייכות היחיד להקרבן ד"ציבור" נוצרה ע"י נתינת מחצית השקל דכל יחיד משא"כ כאן דאין כאן דוקא ענין שיתבטא ענין היחיד שבו רק שהתורה אמרה שבאופן דבא ע"י כל ישראל יש לה דין קרבן ציבור.

אמנם ראיתי בלקו"ש חלק ח"י שיחה ב' לפ' בהעלותך שקרבן פסח הוא קרבן ציבור עפ"י מש"כ בגמ' פסחים ס"ו ע"א שדוחה את השבת עינ"ש (ובס"ג שם) שמ"מ ישנו בה גדר היחיד עינ"ש, ולפלי"ז הדרא קושיא הנ"ל לדוכתא ותי' הנ"ל לא יעלה לנו ארוכה לפי הנ"ל.

ומצאתי בלקו"ש עקב תשמ"ז ס"ה וזלה"ק שם: "... שיש לומר שכוונת רש"י היא רק לממון שותפים שהשתתפו מעצמם, שדוקא אז בעינן ש"פ לכ"א ואם לאו לא הוי "שלכם", משא"כ בממון שזוכה להם ע"י אחר..." עכלה"ק. ועינ"ש בהערה 39 הסברא, ולפלי"ז י"ל דבמינוי ק"פ דהמקדיש - הקונה - מקנה וזוכה (כרש"י קידושין וגיטין הנ"ל) אז א"צ להיות לכ"א חלק ש"פ, וא"ש קושיא הנ"ל, ועדיין יש להאריך בכהנ"ל ורק להעיר באתי.

הת' בן-ציון חיים אסטער  
- תלמיד בישיבה -

ה. בלקו"ש חג הסוכות תשמ"ח מחדש כ"ק אדמו"ר שליט"א בדעת הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג) גבי מצות הקהל, ש"גדר המצוה הוא לא גוף פעולת ההקהלה וקריאת פרשיות של המלך ושבני ישראל יבואו לשמוע, כל אם נקודה אחת - "חלזוק

דת האמת" כוונת לבם בעת מעמד הקהל", - ושזהו ע"ד מ"ש בלקו"ש חלק כב (116 ואילך) בדעת הרמב"ם (הל' תפלה פ"א ה"ב) גבי גדר מצות תפלה, שזה שהתפלה צ"ל באופן של תחנונים אינו תנאי צדדי או אפילו חיוב אבל נוסף הוא על עצם המצוה, אלא דזה הו"ל תוכנה של מצות תפלה, דבלא תחנונים חסר בענינה של תפלה" עכ"ל, ע"ש באורך.

והנה עפ"ז נראה לתרץ קושיא גדולה, שתמה הגאון ר' יצחק ווילס הל"ד בקונטרס "דבק טוב" [הנספח לשו"ת משנה שכיר ח"א] סי' ה': "במשנה סוטה סופ"ז, מנוילים ברכות שכה"ג מברך ומלך מברך בגמר פ' הקהל, והמה מנוילים בפרטות ברמב"ם פ"ג מהל' חגיגה. ותמ' לי למה לא מביא הרמב"ם שמלך יברך גם שהחינו על קריאה זו, מצוה יקרה הבאה אחת לשבע שנים לא תיגרע מקריאת מגילה, עיין רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג, ואין לומר שפטר מצוה זו בזמן שבירך בקידוש על החג, דזו מצוה בפ"ע, והרי אף שבירך שהחינו בקידוש צריך לחזור ולברך גם על הלולב - גם אין לומר משום דאותן פרשיות הם בס' דברים וקראום בקיץ, וכעין או"ח סימן קל"ב, דאם דילג פסוק בפרשיות המועדות אינו צריך לחזור ולקרות, משום דכבר קראו הפרשיות בשבתות שלהן, ז.א. דגם שם מביא מג"א שתיקן יששכר חולק, וגם עכ"פ על מצוה יקרה וחשובה כזו שהמלך קרא מספר תורה שבעזרה בהקהל כלל ישראל, ואף גדולי ישראל הוצרכו לבא באין נמנע, ועדיפא מקריאת ספר תורה דנאמר לגבה בברכה ח' ע"א, אנו בדידן ואינהו בדידהו, וגם תקעו בחצוצרות עבודה, עיין כ"ז ברמב"ם שם...". עכ"ל ע"ש.

והנה אא"ז הל"ד כתב לתרץ [במפתחות לקונט' דבק טוב" סי' ה שם]: "אמר המחבר משנה שכיר, ראיתי במהרש"ם בתשו' להגאון בעל הקונט' נ"י שגם הוא נדחק בלישוב קושיא זו. ולי נראה לתרץ במרווח בס"ד, דהנה ראיתי ברמב"ם גבי מצות הקהל שכתב בזה"ל: מצות עשה להקהיל כל ישראל כו', כיצד הוא קורא כו', והחזן נוטל ס"ת כו', והמלך מקבלו ופותח ורואה, ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. עכ"ל. הרי דהברכה היתה ברכה פשוטה שבל עת שקורין בבהכ"נ - ואל תיקנו ברכה בפ"ע למצוה זו, כגון אשר קדשנו במצותיו וציונו על קריאת הקהל כמו גבי שאר מצות, על נטילת לולב וכדומה גבי מקרא מגילה.

ועלין מהרש"ל סוכה מ"ו, דבכל מצוה שלא קבעו ברכה על המצוה עצמה אין מברכין עלי' שהחלינו. ונ"ל דגם דעת המג"א בס"י תרצ"ב סוס"ק א' כן הוא, וזה ה"ל כוונתו. ואחרל מופלג בשנים מצאתי לרבינו הח"ס באו"ח סי' קנ"ו שביאר כן דברי המג"א הללו, שכוונתו כדברי המהרש"ל הנ"ל, וקו' המהרש"א על המהרש"ל ישב שם רבינו הנ"ל. ובמק"א ביארתי בזה את דברי ר' שימלאי סוף פסחים ואכ"מ.

ועפ"ז יתלישב היטב קו' בעל הקונטרס, כיון דלא תיקנו ברכה בפ"ע לקריאה דהקהל, ע"כ באמת לא צריך לברך ברכת שהחלינו, ופלא על הגאונים הנ"ל שלא הרגישו בזה ודו"ק". עכ"ל אא"ז.

מיהו הא גופא קשיא, למה באמת לא תיקנו ברכה מיוחדת למצוה זו - על קריאת הקהל, וממילא ה"ל מברכים גם שהחלינו?

והלום מצאתי בקונטרס "זכר למקדש" [להגאון אדר"ת ז"ל שהו"ל בשנת תרמ"ט, ונדפס גם בקובץ "הקהל" - ירושלים תשל"ג (מוסד הרב קוק)] פ"ב אות ד, שכתב: "לכאורה נ"ל שה"ל מברך מתחלה אקבו"צ על קריאת פרשת הקהל וכיוצא בזה, וגם שהחלינו, או לקרוא לבד ברכות התורה, כדרך שמברך כל יחיד בבית הכנסת, ואפשר שה"ל די בברכת התורה הקבועות לבד, וגם השומעים לא ברכו ברכה כזו והם היו יוצאים בברכתו אף שחלוקים הם, זה לקרות ואלו לשמוע, ואולי גדול השומעים הוציא כל העם בברכה מיוחדת להם לבד. וברור בעיני דעל מצות ראי' היו מברכים כ"א כל הבא לעזרה קודם שנכנס ברכת המצוה עם שהחלינו, דמי גרע ראי' מלולב וכיו"ב וצ"ע, במק"א הארכתי בכל כיו"ב בס"ד". עכ"ל.

אולם בפשטות מבואר דאין בזה ספק, וכמ"ש אא"ז ה"ל"ד הנ"ל, דממ"ש הרמב"ם "ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת" משמע דלא תקנו שום ברכה בפ"ע למצוה זו, ולא ברכו שהחלינו, לא הקורא ולא השומעים.

ועי' במעשה רב להגר"א (ני' קעה) שכ': "בשבת חול המועד פסח וסוכות, ובשבועות יום ב' אחר יוצרות קודם אין כמוך, קורין המגילה בניגון וטעמ' ממגילה הנכתבת

בגליון כס"ח עם עמודים, וא' קורא וכולם שומעין. והקורא מברך שתי ברכות, **על מקרא מגילה ושהחיינו**. ופעם א' איקלע מילתא שנחלש מאד בשחרית וצוה להוציא הס"ח לקרות ולא קראו המגילה, ובמנחה צוה לקרות המגילה **ולברך כמו בבוקר עכ"ל**. והשתא לדעת הגר"א לכאן הי' צריכים בודאי לברך שהחיינו במצות הקהל שבא אחת לשבע שנים בק"ו מקריאת המגילות, שהיא בכל שנה, וגם לפי דעתו אין לתרץ כמ"ש אא"ז במשנה שכיר הנ"ל, שהרי גם למגילות (שיר השירים, רות, וקהלת) אין ברכה מיוחדת לכל מגילה, והרי גם למגילת אסתר (לפז"ז) אין ברכה מיוחדת, כי לכולם מברכים "על מקרא מגילה" ואעפ"כ מברכים ברכת שהחיינו, א"כ כ"ש שבמצות הקהל אע"פ שלא תקנו ברכה בפ"ע למצוה זו, שהי' צריכים לברך שהחיינו?

אמנם לפי החידוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א דמצות הקהל "גדר המצוה הוא לא גוף פעולת ההקהלה וקריאת פרשיות של המלך ושבני ישראל יבואו לשמוע, כי אם "חיזוק דת האמת" כוונת לבם בעת מעמד הקהל" מיושב הדברים הפלא ופלא, כי לא יתכן לברך שהחיינו על ההקהלה ועל הקריאה ועל השמיעה, כי כל זה בעצם אינו מגדר המצוה, ולכן מובן היטב גם למה לא תיקנו ברכה מיוחדת להקריאה של המלך, כי לא עצם הקריאה גדר המצוה הוא, אלא שהיא קריאה רגילה בתורה, שהיא רק אמצעי להמצוה שגדרה היא **"כוונת לבם"** של "חיזוק דת האמת" בעת מעמד הקהל", ולכן [כמ"ש הרמב"ם] "מברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת".

משא"כ הא דמברכים שהחיינו בקריאת המגילה [רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג], היינו משום דשם **הקריאה עצמה גדר המצוה הוא**, ועי' צפנת פענח (הל' מגילה פ"א ה"ג) שכ': "הנה דין של מגילה נ"ל דיש בה ב' מצות א' **הקריאה גופא** שזה תיקון, והב' משום פרסום הנס וזה מבואר במגילה ד' ל"ח ע"א וברכות ד' ל"ד ע"א. והנה הך מצוה של פרסום הוא ברבים ואם קרא ביחיד אף דיצא ידי מצוה לדין, מ"מ י"ל דלמצות פרסומי ניסא צריך עוד הפעם לקרותה ברבים ודי בזה אף בקטן וזהו מה דאמרינן בירושלמי פ"ב ובתוספתא, דמכאן ואילך נהגו לקרותה ברבים אף קטנים ר"ל לפרסום". עכ"ל. - משא"כ **הקריאה** דהקהל אינו גדר המצוה כנ"ל, ולכן לא שייך לברך ע"ז שהחיינו. (ומ"ש במעשה דב לדעת הגר"א שקורין המגילות (שיר השירים

(וכו') בחוה"מ פסח וטוכות ובשבועות עם ברכת שהחיינו, הלינו משום דהקריאה עצמה גדר המצוה הוא).

ועל עצם המצוה של **כוונת לבם** של חיזוק דת האמת בעת מעמד הקהל, לא שייך לברך, כי אין מברכים על מצוה שהיא בלב, כמ"ש בב"י (או"ח סי' תלב) שלכן אין מברכים על ביטול חמץ שעיקר הביטול בלב. ועל שו"ת רעק"א (סי' כט) שלפיכך אין זבה מברכת על ספירת שבעה נקיים, שעיקר ספירתה הוא בלב. ובשו"ת משנת ר' אליעזר ברכהו (או"ח סי' א) כתב שאין מברכים על קביעת החדשים, כיון שאינה אלא **ידיעת** החשבון בלבד משא"כ ספירת העומר מברכים כי עיקר הספירה **בפה** וזוהי גדר המצוה. (על בזה גם בשד"ל חמד (כללים מערכת הבי"ת אות לה) ובאמרי בינה (דיני שבת סי' כ בסופו) ובשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ב סי' כו) ועוד).

ונראה לדמות נדו"ד למ"ש בשבלי הלקט (השלם) סי' רו (בנוגע לבדיקת חמץ): "ואחי ר' בנימין נר"ו פי' הטעם מה שלא נהגו לברך זמן שהרי **הבדיקה אינה עיקר המצוה** ומן התורה בביטול לבד די לו דכתיב תשבתו שאור מבתיכם, ומתרגמינן תבטלון, וכמו ששנינו הרי שהי' הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור, ואם לאו יבטל בלבו, הא למדת **שהביטול עיקר המצוה**, אלא שהצריכוהו חכמים לבדוק גזירה שמא ימצא ברשותו לאחר הביטול גלוסקא יפליפה ודעתו עלי' וניחא לי' שתהא ברשותו כדי שיזכה בה לאחר הפסח ונמצא עובר עלי' בכל יראה ובל ימצא ועל כן חייבו חכמים לבדוק ולחפש אחריו, ואם כן **כיון שאין הבדיקה לבד עיקר המצוה** אלא הרי הוא עדיין תלוי' בביטול שאם בדק ולא ביטל את הסמוי מן העין הרי הוא עובר בכל ימצא על הסמוי אלא אם כן חבוי שלשה טפחים, **א"כ אין לברך שהחיינו על הבדיקה, והבטול אינו סעון ברכה כלל** שהרי שנינו **מבטלו בלבו** אחד שבת ואחד יום טוב, עכ"ל. ועד"ז איתא בספר המנהיג (הל' פסח סי' סד) ובאבודרהם (ברכת המצות ומשפטיהם, שער השלישי בשם הרמ"ה).

ובאמת נדו"ד הוא בק"ו משם, שהרי לא נאמר בשבלי הלקט שהבדיקה אינה מגדר המצוה, אלא דשפיר מגדר המצוה הוא, אלא דרק כיון שהבדיקה אינה **עיקר** המצוה בלבד, זה

מספיק ש"אין לברך שהחיינו על הבדיקה", אי"כ כ"ש גבי מצות הקהל שאין לברך שהחיינו על "ההקהלה וקריאת פרשיות של המלך ושבני ישראל יבואו לשמוע" כיון שבעצם אינם מגדרי המצוה, היות שרק "כוונת לבם לחיזוק דת האמת בעת מעמד הקהל" בלב הוה גדר המצוה, וזה אינו טעון ברכה כלל, כי אין מברכים על מצוה שהיא בלבד. וא"ש מאד.

ועיין במכתב כללי של ו' תשרי תשמ"ח בענין "שנת הקהל" שמבאר (בהערה) ד"כך י"ל, דכל השנה כולה נקראת ע"ש קיום מצות הקהל בחג הסוכות, ע"ד הלשון "שנת היובל" (בהר כה, יג. ובכ"מ), שכל השנה נק' "על שם תקיעת שופר (רש"י בהר שם, י) דיוהכ"פ (בהר שם, ט) . . . ואולי י"ל שגם בהקהל כל תכליתו אינו פעולת ההקהל עצמה, אלא התוצאה בימים שלאח"ז, "ליראה גו' כל הימים גו'" (וילך לא, יג) "... עכ"ל. - והיינו בדוגמת בדיקת חמץ הנ"ל שאינה עיקר המצוה, רק מה שיבטל אח"כ הוה עיקר המצוה.

ואפשר להוסיף עוד, לפמ"ש הראשונים, דכל מצוה שיש זמנים ידועים למצותה, כגון ציצית ותפילין וסוכה ומזוזה וק"ש ופדה"ב וכו' צריך לברך עליהם כשמגיע זמן חיובם מחמת חיובם, אבל אותן המצות שלעולם חייב בהן ואין עתים להיפטר מהן כגון אמונת השם ויראתו ואהבתו ולשמוע בקולו ולדבקה בו ושלא לעבוד ע"ז, וביקור חולים וכו' שאין להם זמן פטור אין שייכות ברכה עליהם, כי לעולם חייב בהם אין שייך בהם חיוב, - וא"כ כיון שגדרו של מצות הקהל הוא "החדרת יראת ה' בכלל ישראל היא . . . עצם מצותה של מצות הקהל" (לשון לקו"ש שם ר"ע ד) אי"כ מובן שאינו טעון ברכה כלל (מצד מצות הקהל).

ועי' ג"כ מג"א (סל' תרצב סק"א) שכתב: "ויכוין בברכת שהחיינו [שעל קריאת המגילה] ג"כ על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מצות. ונ"ל דיכוין זה בברכת שהחיינו דיום, כי זמנם ביום. ונ"ל דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה; דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויו"ט דהא לא תקנו כלל ברכה עליהם" עכ"ל - וה"נ בנדו"ד שלא שייך לברך שהחיינו על מצות הקהל, כי החדרת אמונת ה' ויראתו ואהבתו ולשמוע בקולו ולדבקה בו "זהו דבר הנהוג בכל יום" ובכל רגע,

ולא תקנו כלל ברכה עליהם.

\*

והנה בגליון תלב (ס"ח) כתב הרב א.י.ב. גערליצקי:  
 "במה שנתבאר בלקו"ש דחגה"ס בגדר מצות הקהל, דכל גדר  
 המצוה היא לפעול לראת ה' וההקהלה בלבד לולי זה אין  
 כאן חפצא דהמצוה ע"ש. ויש להעיר דעפי"ז יש לתרץ  
 קושיית החידושי הר"מ (?) בסדר המצוה, שבתחילה נאמר  
 "בבוא כל ישראל לראות וגו' תקרא את התורה הזאת נגד כל  
 ישראל באזניהם, ואח"כ נאמר "הקהל את העם וגו'".  
 ולכאן בתחילה ה"ל צ"ל הענין דהקהל את העם ואח"כ  
 להמשיך שיקרא את התורה וכו' כיון דפעולת ההקהלה בא  
 מקודם? ולפי השיחה א"ש דבזה גופא ג"כ מדגישה התורה  
 דאין המצוה בההקהלה לבד, אלא דעיקר המצוה היא לקרות  
 את התורה באזניהם, הלינו לפעול עליהם הענין **דיראת ה'**,  
 אלא דצ"ל באופן של הקהל". עכ"ל.

ונראה דעדיין אינו מיושב, כי לדעת כ"ק אדמו"ר  
 שליט"א גם **הקריאה** בתורה אינה מגדר המצוה, ואפ"י מה  
 שבנ"י **שומעים** את הקריאה אינה מגדר המצוה, אלא שרק  
**כוונת לבם** לחיזוק דת האמת בעת מעמד הקהל הוה גדר  
 המצוה, ולפי"ז הדרא קו' החידושי הר"מ לדוכת'י למה  
 הקדים הקריאה לפני ההקהל, שהרי שניהם אינם מגדרי  
 המצוה.

הרב ישכר דוד קלויזנר  
 - נחלת הר חב"ד -

ו. בלקו"ש חלק כ' בשיחה לחנוכה באות ד' כותב  
 "לכאורה איז ניט גלאטיק די אריכות ב"קרבות בפ'  
 פנחס", און למאי נפק"מ אז "מעלין בקודש וכו'" (א)  
 לערנט מען אפ "מקרא" און (ב) דער לימוד איז "במנחות  
 בפרק שתי הלחם"? עכ"ל.

ובהערה 23 כותב "ואולי יש לומר דרש"י בא לפרש  
 שיש בזה חיוב ומה"ת [ולא כבברכות כ"ח ע"א "גמירי  
 מעלין (וראה ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג: **שמעתי** שמעלין  
 וכו') עכ"ל].

ויש להעיר ע"ז ממ"ש בספר מרפא לנפש ח"א בסימן מ"ח באות א' וז"ל קי"ל בכל הש"ס מעלין בקודש ולא מורדין ומשמע פשוט הסוגיא במנחות דף צ"ט בדאורייתא היא כיון דילפינן לה מקרא וכ"נ מרש"י שבת כ"א שכתב "ומקראי ילפינן לה במנחות" וכו' אמנם בברכות כ"ח דאמרינן גמירי מעלין בקודש ולא מורדין והעיר הגמרי"פ על הלשון גמירי כיון דמקראי ילפינן ונראה מזה לכאורה דהוה מדרבנן וכ"כ קצת פוסקים. ולכאורה ה"א אפשר לומר לפמ"ש בספר ישו"ע סימן קנ"ב לחלק דבקדושת הגוף הוי מעלין בקודש כו' מדאורייתא, אבל בקדושת דמים ותשמישי קדושה הוי רק מדרבנן, וא"כ בנשיא מדאפשר לסלקו מקדושתו לולא הטעם במעב"ק נראה דהוי רק כקדושת דמים דאל"כ איך פקע בכדי ובש"ס נדרים כ"ט וסברא זו מוזכרת בתשובת מורי מהר"ש ענגל ח"ג ספ"ח לענין כה"ג ולהכי נקט הלשון גמירי דבזה הוי רק דרבנן.

עוד יש לומר דהא דנקט גמירי לפמ"ש תבו"ש מגילה כ"ו דמעב"ק ול"מ לא שייך רק במורידו במקצת אבל במעביר לגמרי מקדושתו אין זה ענין למעב"ק ול"מ, והביא ראי' מדברי הרמב"ם הלכות סנהדרין שכתב דנשיא שסרח אין עושין אותו כדאיתא מסנהדרין רק כהדיוט. עכ"ל.

הת' נח שמחה פאקס

- תות"ל 770 -

א ג ר ו ת ק ו ד ש

ז. בגליון מד (תנג) הבאתי מ"ש באג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ג אגרת תשיז מיום ל"א אלול תש"י (עמ' תכא):  
לתיעצו יחד בעניני . . של' ובטח כ"ק מז"ח אדמו"ר  
הכ"ס לראה שיכוונו להחלטה הנכונה, וכידוע המעשה  
מאדמו"ר הצמח צדק עם ר' אהרן בעלניצער, עכ"ל.

והערתי ממ"ש בספר התולדות כ"ק אדמו"ר מהר"ש  
[שבעריכת כ"ק אדמו"ר שליט"א, הוצאת קה"ת תש"ז] ע'  
65-64 כל בשנת תרי"ט הי' ענין כללי אשר הצ"צ הי' צריך  
לנסוע לפטרבורג לענין כללי המוכרח, אכן החורף הי' קר  
וכבד ולא הי' יכול ליסע, ושלח שליח את הרב ר' אהרן  
בעלעניצער, לפני נסיעתו אמר לו אדמו"ר הצ"צ כשיהי' לו  
שקלא וטרי' באיזה ענין יעמיק בזה ויחליט ויעמיד על  
דעתו. בעת שמעי זאת (מספר אדמו"ר מהר"ש אשר הי'  
כמזכיר על כל ענינים הכללים של רבינו הצ"צ) חשבתו אז  
אז מ'זאגט ער זאל מעמיד זיין על דעתו דארפן אף עם  
אכטונג געבן.

פעם כעבור איזה זמן אחרי נסיעתו ישבתי ולמדתי  
עם אאמו"ר, באמצע אמר אאמו"ר א רחמנות אויף אהרן  
ער מאטערט זיך אין א ספק ער ווייס נלט ווי אזוי צו  
טאן. לא הבנתי הדבר (אומר אדמו"ר מהר"ש), כי זה לא  
כבר הי' מכתב מהר"א ולא הי' ניכר איזה ספקות שיש לו,  
כעבור שעה קצרה אמר עוד אאמו"ר: אהרן איז א בר דעת ער  
איז מעמיד על דעתו גוט גוט, ואז הבנתי, אומר אדמו"ר  
מהר"ש, שמה שאמר לו אאמו"ר לפני נסיעתו כי יעמיד על  
דעתו היינו כי יכוון בזה לדעת אאמו"ר ורצונו.

[וכבר הערתי באחד הגליונות דשלהי תשמ"ו שהמקור  
לסיפור זה הוא בשליחת יום אחרון של פסח תרצ"ו (סה"ש  
תר"פ - ת"ש ע' 142)] וכנראה הכוונה באיגרות לסיפור  
זה. עיל"ש.

והעירני א' התמימים משליחת ש"פ שמות ש.ז. (הנחת  
הת' סע"ף ט): אויב עם ווערט נתעורר א ספק בא די  
מתעסקים ושלוחים אין זייער שליחות פון "פדיון שבויים"

- ווי זיי זאלן זיך פירן בענין מסוילים...

[דארפן זיי] אפשאצן דעם מצב, און טאן ווי בא זיי קומט אויס לפי המצב בפועל, און וויבאלד זיי גלייען ניט מיט די אייגענע כחות, נאר זיי זיינען בטל צום משלח. באקומען זיי די כחות פון דעם משלח צו טאן ווי עס קומט בא זיי אויס לויט הבחנת שכל שלהם און זיי זאלן מכוון זיין אל האמת והרצון של המשלח.

כידוע דער סיפור, אז דער צמח צדק - וואס פלעגט פארן מזמן לזמן אין פטרבורג (ווי ס'האט דעמולט געהייסן) און זיך פארנעמען מיט עניני מלוכה וכו' - האט אמאל מפני סיבות ניט געקענט פארן (ואכ"מ), האט ער געשיקט א חסיד אלס זיינעם א שליח בכדי אויספירן א שליחות בא די שרי המלוכה כו'.

האט א זון (אדער א חסיד) פון צ"צ געפרעגט באם צ"צ, וואס וועט זיין אויך בא יענעם וועט נתעורר ווערן א ספק און ער וועט דאך ניט קענען פרעגן באם צ"צ וואס צו טאן, ווארום ער געפינט זיך אין פעטערבורג און דער צ"צ [איז] אין ליובאוויטש במקומו הוא, האט דער צ"צ געענטפערט: מ'קען זיך אויף אים פארלאזן, וואס דער פירוש אין דעם איז, אז דער צ"צ (דער משלח) האט געגעבן דער שליח די כחות, אז אויב ער האט א ספק זאל ער טאן ווי ביי אים קומט אויס און אין דעם גופא וועט ער מכוון זיין אל האמת.

ובהנחת לה"ק הוא בסעיף טו.

וכנראה שגם כאן הכוונה לסיפור הנ"ל [ועפ"ז צריך לתקן כמה פרטים בהנחה דשיחת ש"פ שמות].

הת' יוסף יצחק קעלער  
- תות"ל 770 -

ח ס י ד ו ת

ח. במאמר באתי לגני תשיג אות ג' אי' שם "דאלקא דאלקיא הוא ענין השיתוף" ובמאמר מים רבים תש"ז אות ג' אי' שם "דע"ז הוא דקרי לי' אלקא דאלקיא" ובאות ד' שם אי' "אמנם ענין השיתוף הוא ענין אחר", ולכאן ה"ז בסתירה. (וכמדומה לי שכבר כתבו עד"ז בגליונות הקודמים).

והנה כמו שמבואר במאמר באתי לגני הנ"ל כן מבואר ג"כ בדרך מצותיך מצות אחדות השם פרק ג' וז"ל "משא"כ או"ה הם בחי' יש והגם שיודעים שה' ברא העולם ומחי' אותו כמבואר במצוה כ"ה אבל קרו לי' אלקא דאלקיא והם יש לעצמם ור"ל שמכחישים זו הנקודה הנפלאה היוצא ממצוה זו דאחדות שאין עוד ממש כנ"ל והם פטורים ממנה" עכ"ל. שמה רואים כי ענין אלקא דאלקיא הו"ע השיתוף, כי הרי אמר שאו"ה פטורים ממנה, ועל הע"ז הרי נצטוו או"ה.

וכמו שמבואר במאמר מים רבים הנ"ל כן מבואר ג"כ בתניא וכמו שמביא שם בהערה ע"ז "ועילי"ג תניא פכ"ד". (ולכאן כן אי' ג"כ בתניא פכ"ב, עילי"ש).

ואפשר ל"ל שזה תלוי בהשני פירושים שמביא בדרך מצותיך מצות האמנת אלקות פ"א בהסוגריים שמדבר שם: מהי מצות האמנת אלקות? ואומר שם, וז"ל: "ובכלל זה שהוא לת' מחי' את העולם באופן שהם בטלים במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו נכלל במצות האמנת היחוד" עכ"ל. שי"ל שלפי פירוש הראשון שבמצות האמנת אלקות נכלל ג"כ זה שהעולם בטל במציאות. וא"כ ענין הע"ז שהוא שלילת האמנת אלקות (וכמו שאומר בתניא פ"כ "והנה מצות ואזהרת ע"ז שהם שני דברות הראשונים אנכי ולא יהי' לך" שמה מובן שענין ע"ז הוא השלילה ממצות האמנת אלקות שבא מפסוק אנכי) הוא שלילת ענין הביטול שזהו ענין אלקא דאלקיא. וכמו שאומר בתניא שם פכ"ב "דקרו לי' אלקא דאלקיא דהיינו שגם הם מחשיבים עצמם יש ודבר בפני עצמו" שזהו ע"ד המבואר במאמר באתי לגני הנ"ל.

משא"כ לפי פירוש השני שזה נכלל במצות האמנת

היחוד הרי ענין אלקא דאלקיא שהו"ע שלילת הביטול הוא שייך לענין השיתוף שהוא שלילת האחדות (וכמבואר במאמר מים רבים הנ"ל ד"ה דאחד היא מצוה בפני עצמה שהיא מצות לאחדו שזהו מפסוק שמע ישראל גו' ה' אחד, והלינו להוציא מענין השיתוף") שזהו ע"ד המבואר במאמר מים רבים הנ"ל.

ואפשר שעפ"ז יבואר ג"כ (ועכ"פ לחדודי) מה שאומר בתניא פ"כ הנ"ל: שמתחיל "והנה מצות ואזהרת ע"ז שהם שני דברות הראשונים אנכי ולא יהי' לך" ואח"כ ממשיך "ולבאר היטב ענין זה צריך להזכיר תחלה בקצרה ענין ומהות אחדותו של הקב"ה" ועפ"ז מבאר שם, ובפרקים הבאים ענין ע"ז שהיא כפירה באחדותו, ועפ"ז מובן שדיבור אנכי שהוא מצות ע"ז כנ"ל הו"ע האחדות, ולכאן יוקשה כי הרי דיבור אכל קאי על מצות האמנת אלקות משא"כ מצות היחוד הוא מפסוק שמע ישראל כמבואר ברמב"ם, ואיך תולה כאן ענין האחדות בדיבור אנכי.

ועפ"י הנ"ל יובן שזהו עפ"י המבואר בפירוש הראשון בדרך מצותיך מצות האמנת אלקות פ"א הנ"ל, שבמצות האמנת אלקות נכלל ג"כ זה שהעולם הוא בטל במציאות.

הרב פנחס קארף  
- משפיע בישיבה -

ט. בשלחת ש"פ דברים ש.ז. בואר כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין הגהות הצ"צ למאמר כ"ק אדמו"ר הזקן, והעיר שיש ב' סוגי הגהות א) הגהות מראי מקומות, שניכר שהם מהצ"צ, ב) והגהות שאיננו ניכר שהם מהצ"צ.

והוסיף שיש הגהות ומראי מקומות מכ"ק אדה"ז בעצמו בהדרושים שלו.

אולי כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא להמאמר ש שנדפסו בתו"א פ' חילי שרה טז, ג"ל לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו" וכדומה.

בנוגע להגהת הצ"צ, הננו מוצאים שבמשך חילוי היל' לו כמה תקופות שונות בכתבת דא"ח שלו והגהותיו על

מאמרי אדה"ז. כנראה מסגנונו מכמה מאמרו שנדפסו באוה"ת.

ראשית תקופת חילו בצעירותו, ממה שאנו יודעים היה כתיבת שרש מצות התפלה (מהדורה קמא שנכתבה בשבת תקס"ז בערך - שלא באה לידינו) כמבואר בכמה שיחות.

המהדורה שהגיע לידינו שנדפסה בדרך מצותיך הוא כנראה מהדורא בתרא, כיון שמזכיר שם כמה דרושי אדה"ז שנאמרו אחר שנת תקסז. ובפרט אגה"ק סי' כ שנכתב ע"י אדה"ז סמוך להסתלקותו בשנת תקע"ג, שנחבאר בשרש מצות התפלה בהרחבה.

(ואין לומר שזה נוספה אח"כ כמו שאפשר לומר על כמה ציונים לאגה"ק (כמו בדף א, ב) דשם אפשר לפרש שנוסף הציון אח"כ, (או המו"ל הוסיף כמו שהוסיף המ"מ לפסוקי תנ"ך ומרז"ל בפנים בסוגריים כמו שכותב בעצמו בהקדמה "כן הוספנו באיזה מקומות המראה מקומות").

(א) הדרושים הראשונים שעליהם הוסיף בלאור והגהות הם אלו האחדים שנדפסו בסוף דרך מצותיך מדף קנג, ב ואילך.

ובפרטיות יותר, ואולי קודמים מאלו, הם אלו שנדפסו באוה"ת בראשית כרך ו מפרשת וישב - פ' ויחי, הנמצא בגוכתי"ק הצ"צ (תיאור מהבוך ופאקסימיליא נדפס שם בסוף הספר).

סגנון המאמרים ואופן ההגהות וההארות הם באופן אחר ממה שנמצאים ברוב רובם ממאמרי הצ"צ ובפרט מההגהות שנדפסו בלקו"ת.

המאמרים ברובם נדפסו אח"כ בתו"א.

כאן רצה לקבץ מה שביאר אדה"ז על ענין אחד, לכן גם ההגהות ברובם הם העתק ממאמרים אחרים, ואינו מסתפק עם מראה מקום לעיין "בד"ה" וגם הקיצורים הם בסגנון אחר.

לדוגמא בדף תתרפב, א ד"ה והנה אנחנו (זהו המאמר

הראשון שנמצא בגוכתי"ק הנ"ל) מבאר ענין השבטים בדרך אחד, ואח"כ בדף תתפד, ב "דרך שני...".

וכן בדף תתרפה, ב בד"ה "ויוסף הורד מצרימה" מעתיק הלשון כמו שנדפס בתו"א קג, א, וההוספות הם ביאור ולא מראה מקומות, ואח"כ בדף תתפז, ב מביא דרך שני, ובדף תתרט, א מביא "דרך שלישי".

כל אחד מהג' דרכים הוא מאמר בפני עצמו שאמר כ"ק אדה"ז בשנים שונים, והוא צירפס זע"ז, ומצלין מעט לד"ה.

למה לא הדפיסם בתו"א לא ידוע, (אולי מהטעם שנדפס במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ שנדפסה בהוספות לתו"א וללקו"ת).

זהו סגנון אחד ממאמרי הצ"צ - כנראה שנכתב עוד בחי כ"ק אדמו"ר האמצעי.

ב) קבוצה אחרת, הם המאמרים על ענין אחד, לדוגמא, קבוצת המאמרים שנדפסו באוה"ת פ' ואתחנן על ענין "אם תלמוד גדול או מעשה גדול" צירף ע"פ ושננתם לבניך, מתחיל מדף רלח עד דף שי.

אבל כאן ההגהות הם עם הוספות מראה מקומות, למקורות בזהר ובספרי קבלה, מדרש וילקוט שמעוני.

קבוצת מאמרים אלו, אף שנכתבו אחר הדפסת התו"א שמזכירו כו"כ פעמים עכ"ז הוא שונה מהגהות שנדפסו בלקו"ת. וכן במה שקיבץ על ענין אחד כמה וכמה מאמרים.

ג) עוד יש סגנון של הגהות, שמצילנים המקור בזהר או בספרי קבלה. והקדים קודם כל הגה"ה מוסגר: (ה' = הגה"ה. ובסיום הגה"ה כתב ע') או עכ"ה).

לדוגמא, באוה"ת בשלח ע' תלב ד"ה וירא ישראל ובעוד כמה וכמה מקומות.

ד) יש מאמרים שהוסיף רק הגה"ה אחת או שתים, ולא שינה הלשון ולא הוסיף הגהות רבות, לדוגמא:

בלקו"ת קדושים, ל, ד ד"ה והדרת פני זקן. הוסיף רק ב' מראי מקומות.

(וכן הב' מ"מ נדפסו באותיות פט, ט - ואין כאן מקומו להאריך למה כמה הגהות נדפסו באותיות פשוט, אף שנמצאים באותו גוכת"ק עם הגהות אחרות שנדפסו באותו אותיות כמו הלקו"ת בעצמו - וברוב המקומות במאמר אחד. ואולי ה"ז זה ע"פ הוראת הצ"צ? - ועיין צריך ביאור).

ה) וכן יש מאמרים שנדפסו בלקו"ת עם קיצורים, ויש מאמרים שאין עליהם קיצורים, אף שהקיצורים נמצאים בכמה כת"ל, ונדפסו עכשו באוה"ת.

ואין לומר שהקיצורים נוספו אחר שכבר נדפס הלקו"ת, מצד:

יש מאמרים שנמצאים בכתב-יד והם אות באות כמו שנדפסו בתו"א או בלקו"ת בלי הגהות, ורובם נאמרו ע"י הצ"צ בשנת תקצ-ח? ולבסוף נמצאים הקיצורים, אבל אח"כ כשהוסיף עליהם הגהות וכדומה, לא צירף הקיצורים, ולא הדפיסם בלקו"ת.

ו) וכן נמצאים בלקו"ת כמה קבוצות מאמרים, בסגנונים שונים, ואינו דומה סגנון והנחה אחת למאמר שני.

לדוגמא:

ד"ה אדם כי יקרוב, ד"ה ולא תשבית מלח - הסגנון אינו דומה להסגנון לד"ה ונקדשתי בפ' אמור לא, א.

וכן אינו דומה הסגנון בד"ה ציון במשפט לד"ה וידעת היום.

וכן יש כמה כאלו ובפרט בהמאמרים בשיר השירים.

ז) יש מאמרים (כפי שהעיר כ"ק אדמו"ר שליט"א) שהצ"צ שילב ביאורו עם המאמר דאדה"ז, ולא ציין ואינו ניכר בין דבריו להמניח המאמר דאדה"ז, בהשוואה לאחר-

מכתבי יד קודש הצ"צ הגהות ללקו"ת רואים, שהמעתיק והמדפיס עשו תפקידם בקפדנות ולא שינו ולא הוסיפו שום מוסגר מעצמם, רק בכמה מקומות בגוכת"ק נמצא מוסגר חצאי ריבוע כזה: [ והם הדפיסו הכל במוסגר עגול ( ) .

ח) וכן יש צ"ע, הנה מצינו בהרבה כת"י ביאורים למאמרי הלקו"ת שנדפסו לאחרונה במאמרי אדה"ז (ולא כמו שכתב אחד שהביאורים הם להצ"צ, וד"ל).

למה כמה מהם הדפיס, ולכמה לא הוסיף לא קיצורים ולא ביאור.

וכן על המאמר עצמו אין קיצורים, ועל הביאור נמצא קיצורים.

וכן יש עוד שאלות בזה, ואכ"מ.

ואולי אפשר להסביר זה אחר בירור, באיזה הנחות השתמש הצ"צ להלקו"ת.

- בתו"א ידוע שלקח ההנחות מהר"ל - כמבואר בשער התו"א. -

הצ"צ לא השתמש בהנחת הר"פ ואל בהנחת אדמו"ר האמצעי - אף בהנחות הקצרים שלו שנדפסו בסה"מ - לאזניא וכדומה, ולא בהנחת הרה"ק ר' משה בנו של אדה"ז.

אלא השתמש ברובם עם הנחות מהר"ל.

וכמו שכותב בעצמו בשו"ת (שער המילואים ח"ד סימן קמב סעיף ט) וז"ל:

"מעשה שהיה כך היה אדמו"ר נ"ע דרושותיו היל' כותב אחיו הר"ל ז"ל והוא היל' משלם לו להפיצם בישראל לכל השומעים, ואחר הסתלקותו נ"ע לא נמצאו כלל הכתבים אצל היורשים ולא נודע מהם, כ"א אחד מיוצאי חלציו [הכוונה על הצ"צ בעצמו] טרח והשיגם מידי התלמידים השומעים והיו מעורבים עם עוד הרבה כתבים של כותבים אחרים שאין ראויין לעלות על שולחן כו', והוא בירר מתוכם הכתבי' של הר"ל ז"ל לפי האומדנא שלו והכרת לשונו הטיב,

והגיהם ועשה מהם טפר להדפיס" עכ"ל.

רואים שכ"ק הצ"צ הגיה המאמרים ואולי זה הוא  
ההוספות שאין עליהם מוסגר.

- אבל בכמה מקומות קשה לפרש זה, כיון שבההוספה  
נמצאים מ"מ לד"ה שאין זה מסגנון הר"ל, ובודאי הם  
הוספות הצ"צ -

ועוד יש להאריך באופני סגנוני הצ"צ בדא"ח. ואין  
כאן המקום.

\*

להעיר שבלקו"ת פרשת ואתחנן נמצא דבר **פלא וחידוש**,  
שהצ"צ לא העיר ע"ז במקומו והוא:

אשר ד"ה ואתחנן הוא מוגה מכ"ק אדמו"ר הזקן  
**בעצמו**, כמצויין באוה"ת - ענינים ע' קכח, וכ"ק אדמו"ר  
מהורש"ב ציין בלקו"ת שלו - נדפס בלקו"ת בהוספות דף  
יח, ג.

הרב אהרן חיטריק  
- תושב השכונה -

י. בלקו"ת ד"ה ואתחנן (ג, ג): והמגיד נ"ע פי' במ"ש  
(במדבר י"א ה') זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם  
דפרש"י חנם מן המצות, דהיינו שנמשך השפע ממקום גבוה  
שלמעלה מאתעדל"ת כו'. ע"כ.

ולשון רש"י זה הוא מספרי עה"פ, ומ"מ מציין כאן  
לפירש"י. וי"ל מכיון שפרש"י מצוי יותר וגם קרוב יותר  
לפשטות המקרא, ולכן אפשר לציין לרש"י גם בלי ציון  
מקורו של רש"י. ויש לעיין עוד מקומות דוגמת זה.

[וראה גם אוה"ת ש"ש ע' א' תקכז בענין משכן שילה  
"שעמד שס"ט שנה כמ"ש הרעב"ט ותול"ט פב"ת דזבחים משנה  
ו' ז"י". ע"כ. ואלנו מציין ע"ז לגמ' זבחים קל"ח ע"ב  
ורמב"ם בתחילת הל' בלהב"ח. ואולי הוא ג"כ מטעם הנ"ל].

\*

ד"ה ואתחנן הנ"ל, נמצא ג"כ בנוסח אחר [הנחת כ"ק אדהאמ"צ] בטה"מ תקס"ד ע' קצו, ושם לא הובא כל הפיסקא של פי' הטה"מ הנ"ל.

ולפי"ז ל"ל שמקור פי' זה הוא במאמר אחר של אדה"ז, ומשם צירפה אדהצ"צ למאמר זה [ויש לעיין בהמקורות שבהם נמצא מאמר הלקו"ת לפני הגהות אדהצ"צ - כמצויין בהרשימות שנדפסו בסוף הלקו"ת הוצאת תשד"מ - אם נמצא שם פסקא זו].

והוא בד"ה אני חומה - תקס"ה (ש"פ בשלח), שנדפס באוה"ת שה"ש ע' תשמח וע' א' ג. וז"ל שם בע' תשנ: "וכמו ששמע ממורו ע"ה ע"פ זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם כדרז"ל ע"ז חנם בלא מצות כו' שאין מגיע לשם ההעלאת מ"ן כו'". ושם בע' א' ד: וכן פי' הטה"מ נ"ע בפסוק זכרנו כו' וארז"ל חנם בלא מצות כו'.

פי' הטה"מ הנ"ל הובא גם באוה"ת ואתחנן ע' ט [ולא נמצא בספרי הטה"מ].

\*

בלקו"ת ואתחנן ז, ד [בבליאור מארז"ל שמעון העמסוני ה"ל דורש כל אתין כו'] ז"ל: והוא ענין מ"ש **בזוהר הקדוש** ע"פ ואהבת את ה"א דא איהו רזא לאכללא שמאלא בימינא כו'.

והנה ספר הזוהר הובא פעמים רבות בלקו"ת, ואינו רגיל להוסיף בכל פעם תיבת **הקדוש**. [אמנם רגיל הוא בדא"ח על הספר אוה"ח. ואפשר עוד].

ואולי אפ"ל ע"פ הידוע שמאמרי הלקו"ת ליקטם אדמו"ר הצ"צ ממניחים (רושמים) שונים [אדהאמ"צ, הר"מ בן אדה"ז, ורובם ממהר"ל אחי אדה"ז. ועוד ואכ"מ]. ואפשר מה שנכתב כאן "הקדוש" הוא ע"פ סגנונו של מניח מאמר זה.

אמנם אפשר יש בזה טעם עמוק יותר. וגם אולי דוקא כאן (וכיו"ב) אמר אדה"ז לשון זה "זוהר הקדוש". וגם בתניא כמדומה שברוב המקומות הלשון "בזוהר" סתם, ובמקומות אחדים הל' "בזוה"ק" (ראה בהקדמה, ספ"ט, ספכ"ט). ויש לעיין עוד.

\*

בגליון הקודם ציינתי בענין מאמרי אדה"ז ע"פ אלה הדברים, לד"ה למה נסמכה (בסה"מ תקס"ג וסה"מ תקס"ד) ששם מבואר על "אלה הדברים" אלה אותיות אהל המשכת מקיף וכו'. אמנם באמת אינו שייך לנדו"ד כי שם קאי על הגמ' דשבת פ' כלל גדול בענין ל"ט מלאכות המשכן דנלמד מאלה הדברים דר"פ ויקהל (כמצויין גם בהמ"מ בסה"מ תקס"ג ותקס"ד שם). וראה עוד מ"ש בענין זה בגליון שם ע' ה.

הרב אליהו מטוסוב  
- תושב השכונה -

יא. בהערות לרשימת מאמרי אדמו"ר הרי"צ (בעריכת כ"ק אדמו"ר שליט"א, קה"ת תשכ"ח) במאמרי שנת תרפ"ח, מובאים: הרב ר"ש שי' זאלמנאו . . הר"י שי' גארדאן . . הרב ר"מ שי' מענטליק. עכ"ל.

והנה במפתח המאמרים שבראש סה"מ תרפ"ח (קה"ת, תשל"ה; תשמ"ו) הניתק מהמפתח הנ"ל, נאמר באותו מקום: הרב ר"ש [שי'] זאלמנאו . . הר"י [שי'] גארדאן . . הרב ר"מ שי' מענטליק. עכ"ל.

כלומר שבסה"מ התיבה "שי" נתונה בב' הפעמים הראשונות בתוך סוגרים מרובעים. וצריך בלאור.

ונראה כי ביני לביני, בין שנת תשכ"ח לבין קיץ תשל"ה (שאז נדפס סה"מ הנ"ל) נפטרו רש"ז ורי"ג, והמו"ל רצה לתקן ולכתוב באותם מקומות (שי') [ע"ה]. אלא שבעטילית רשלנות וכד' לא תיקן כראוי ויצא מקלקל.

\*

לב. בסה"מ תר"ל (קה"ת תשמ"ג) נאמר בהערה 12 (המתייחסת לד"ה דבר כו' ציצית כו' הנדפס שם בעמ' שנז): נזכר בד"ה בוקר ויודע אבל לא ראיתיו. עכ"ל. וזו כמובן סתירה מיני' ובי', שהרי המאמר נדפס שם, וכיצד זה "לא ראיתיו". אלא שהערה זו נעתקה מהמפתח שערך כ"ק אדמו"ר שליט"א בימים עברו, ואותו מאמר אכן לא היל' לנגד עיניו באותה שעה (וגם במהדורה הראשונה של סה"מ הנ"ל לא נדפס עדיין אותו מאמר). והמו"ל שהעיר במקומות אחרים, לא דק במקום זה, ולא העיר שבמהדורה זו נוסף המאמר.

הרב דוד געלכשטיין  
- ירושלים ת"ו -

## ר מ ב " ס

### ענינים ברמב"ם הלכות אישות שעדיין לא נמצא להם מקור

יג. פרק יז הלכה ד: "שהרי בעל חוב הפסיד והוציא מעותיו והאשה לא חסרה דבר".

עלין כתובות פו, א. ובאוצה"ג שם סי' תרמו שכתב טעם אחר. וכן בפרש"י שם כתב טעם אחר.

הלכה ז: "היו כתובין בכתובתה נכסי צאן ברזל וטענה שאבדו או שלקחם הבעל הרי היא בנכסי צאן ברזל שלה כשאר בעלי חובות ונשבעת שלא לקחה אותן ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בעלי חובות".

עלין מ"מ שהסביר דין זה ע"פ מש"כ הרמב"ם בהלכה ד (הובא לעיל), אבל יומתק באם ימצא מקור מפורש לדין זה.

הלכה יא: "וכן אם מכר הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברים אין לי עמך ולא כתבה ולא הסכימה ונפסד המכר וחזר הבעל ומכר לאיש אחר בין אותה שדה בין שדה אחרת ואחר שמכר הסכימה למעשיו וקנו מודה שאין לה שיעבוד על שדה זו אינה יכולה לטרוף".

מקור דין זה הוא בכתובות צה, א. אבל מש"כ שצ"ל "ונפסד המכר" צ"ע מקורו דבגמ' שם משמע להיפך דאפי' לא "נפסד המכר" אינה יכולה לטרוף באם הסכימה למעשיו בלוקח שני וכמו שהקשה המ"מ כאן וכן הקשה הר"ן בכתובות שם. ועיין פיה"מ לכתובות שם שמשמע ג"כ שהוא דוקא כשנפסד המכר הראשון (כמו שהוכיח במעשה רוקח).

ועיין מרכה"מ שהוכיח ממש"כ הרמב"ם בהל' מלוה ולוה פ"ט ה"ח דלא צריך שיהי' "נפסד המכר". ועיין כס"מ ובמקומות שנסמנו במפתח בסוף הוצאת פרנקל. וצ"ע.

הלכה יט: "אבל המוחלת כתובתה לבעלה איבדה כל תנאי כתובתה".

וראה השגה הראב"ד לקמן פ"ט הי"ב: וכל מזון הבנות תלוי בפרעון כתובתה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הבעל כתובת אשתו לא יעלו בנותיו מזונותיהן, ע"כ.

פכ"א ה"ו: "אבל אם הכניסה לו שפחה אחת . . . ולא נותנת תבן לפני בהמתו".

הר"ן והרא"ש ותוס' בנדרים פא, ב חולקים על הרמב"ם וס"ל דדוקא בהכניסה לו ארבע שפחות אינה משועבדת ליתן תבן לפני בהמתו (ראה מ"מ) וכתב דבהגר"א אה"ע ס"פ סקט"ז: ודעת הרמב"ם צ"ע מנ"ל דבשפחה אחת נפטרה מליתן תבן לפני בהמתו.

שם הי"ז: "אבל המעוברת אין לה כלום".

מערכת מ"מ לספר הרמב"ם

- כולל אברכים -

שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

## פ ש ו ט ו של מקרא

יד. בפסוק (ט, כא): ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר.

עלין בפרשת תשא (לב, כ): ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחון עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל.

וצריך להבין:

א) בפרשת תשא מפורש שבהעפר של העגל השקה משה את בני ישראל, ועלין שם בפירש"י: נתכוין לבדקם כסוטות, עכ"ל.

ובפרשתינו, אין נזכר מזה כלל, רק שמשה השליך את העפר אל הנחל הירד מן ההר.

והנה נביח שאין זה **סתירה** למה שמסופר בפרשת תשא, אלא **שלאחר** שהשקה את בני ישראל השליך משה את העפר **הנשאר** אל הנחל הירד מן ההר.

צריך להבין, למה נקט משה כאן פרט **טפל** לכאורה ולא הזכיר **העיקר**, שהשקה את בני ישראל בעפר זה.

ב) בפרשת תשא נאמר בקיצור: ויטחון עד אשר דק וגו'.

ובפרשתינו מאריך בזה: ואכת אתו טחון **היטב** עד אשר דק **לעפר**.

ולכאורה **איפכא מסתברא**, בפרשת תשא, ששם מסופר **שהשקה** את בני ישראל, **שם** ה' מתאים יותר לפרש שהעפר **שהשקם** טחון זה היטב והי' דק **כעפר**, לכן היו **יכולים** לשתות זה פשוט בגשמיות, משא"כ בפרשתינו, שאין מסופר זה, אלא שהשליך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר, אם כן, מה נוגע לידע שטחן זה **היטב כעפר**, ואם לא הי' טחון זה

היטב כעפר לא ה' יכול להשליך עפרו אל הנחל?

\*

טו. בפסוק (ט, כג): ובשלח ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ וגו'.

וצריך להבין:

איך מתאים פסוק זה שמפורש בו לכאורה שהקב"ה שלח את המרגלים (דהיינו שה' על פי ציווי שלו), עם מה שפירש"י בתחילת פרשת שלח: לדעתך אני אינני מצוה לך כו'.

ועם מה שפירש"י (שם) בד"ה על פי ה' (יג, ג): ברשותו שלא עכב על ידו, עכ"ל.

ועם מה שפירש"י בפרשת דברים בד"ה וליטב בעיני הדבר (יא, כג): בעיני ולא בעיני הקב"ה עכ"ל.

והנה בדוחק גדול יכולים לתרץ שהפירוש של "ובשלח ה' אתכם" פירושו, לא שהקב"ה צוה לשלחם אלא לא עליכם וה' זה רק ברשות הקב"ה (על דרך שרש"י פירש בתחילת פרשת שלח).

אבל לכאורה רחוק זה מפירוש הפסוק של הכתוב ולמה לא אמר משה גם כאן (על דרך שאמר בפרשת דברים) שהוא ה' המשלח בשליחות זה, ולמה שיתף הקב"ה בשליחות זה ללא צורך, לכאורה.

\*

טז. בפירש"י ד"ה השמרו לכם (יא, טז): כיון שזהו אוכלים ושבעים השמרו לכם שלא תבעטו שאין אדם מורד בהקב"ה אלא מתוך שביעה שנאמר פן תאכל ושבעת ובקרך וצאנך ירביון מה הוא אומר אחריו ורם לכבד ושכחת עכ"ל.

עלין בפרשתינו (ח, י): ואכלת ושבעת וגו' ואח"כ ממשיך בפסוק שאחר זה: השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו'.

ולמה לא פירש רש"י שם: "כיון שתהיו אוכלים ושבעים וכו'", כמו שפירש בפרשתינו.

ובפרט, שפסוקים אלו שרש"י מביא לראי' (פן תאכל ושבעת ובקרד וצאנך ירביון . . ורם לבבך ושכחת וגו') נאמרו שם אחרי זה, משא"כ בפסוק (יא, טז) כבר למדו פסוקים אלו.

ואולי אפשר לתרץ על כל פנים בדוחק, ששם בפרשת עקב ממשיך הכתוב אחר ואכלת ושבעת, וברכת את ה' אלקיך, דהיינו שהפסוק אומר בפירוש שכאן מדובר באכילה כזה שמכרך להקב"ה ולא שבוטע בו, משא"כ בפסוק דידן לא נאמר "וברכת".

אבל לפי זה, צריך להבין לאידך גיסא, אם כן, אם המדובר שם באכילה שמביא לידי ברכת השם, למה ממשיך בפסוק שאחרי זה (שם) **השמר לך**, ובפרט שבפסוק שאחרי פסוק זה נאמר: פן תאכל ושבעת וגו'.

\*

לז. בפירש"י ד"ה מהרה (יא, יז): איני נותן לכם ארכא וכו'.

עילין בפרשת ואתחנן (ד, כו): ...כי אבד תאבדן מהר מעל הארץ וגו'.

ולמה לא פירש רש"י שם כל האריכות שפירש כאן.

\*

חל. בפירש"י ד"ה לנתת להם (יא, כא): לנתת לכם אין כתיב כאן אלא לנתת להם מכאן מציינו למדים תחילת המתים מה"ת, עכ"ל.

וצריך להבין, שהרי בפרשתינו נאמר (יא, ט): ...על האדמה אשר נשבע ה' לאבתיםכם לנתת להם ולזרעם וגו'.

ואם כן:

א) למה אמר רש"י "מכאן".

ב) למה לא פירש רש"י זה שם.

ואולי אפשר לומר על כל פנים בדוחק, שטם באמר  
(יא, ט): "לאת להם) ולזרעם וגו'".

והיינו יכולים לפרש **שעל ידי זרעם נחשב כאילו**  
נתנו להם, ועל דרך הלשון "מה זרעו בחינים אף הוא  
בחינים".

ועל דרך כמו שפירש"י בפרשת וילך בד"ה אחרי מותי  
כי השחת תשחיתון (לא, כט): "... כל זמן שיהושע חי היל'  
נראה למשה כאילו הוא חי.

הרב וו. ראזענבלום  
- תושב השכונה -

לזכות

הילדה חי' מושקא תחג' לאויוש"ט

נולדה ליום ה' כ"א מנחם אב

שנת תשמח-הקהל

ולזכות אחי' ואחיותי'

לוי יצחק, חנה, שמואל, מנחם מענדל,

שלום דובער, שניאור זלמן, שיחיו

נדפס ע"י הוריהם הרה"ת

ר' מרדכי משולם וזוגתו שיחיו נאגעל